BRIEF REPORT

Frequency and Pattern of Social Network Use in Medical Students, Sari, Iran

Seyed Jaber Mousavi[1],
Pardis Shekofteh[2],
Aminda Amanolahi[3]

[1] Assistant Professor, Department of Community Medicine, Faculty of Medicine, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran
[2] Medical Student, Faculty of Medicine, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran
[3] Community Medicine Specialist, Karafarinan Ava Salamat Institute, Tehran, Iran

(Received December 23, 2018 Accepted March 4, 2018)

Abstract

Background and purpose: Nowadays, social networks are considered as the major communication tools in communities and throughout the world. This study aimed at investigating the pattern of social network use in medical students who will have important occupations in healthcare system.

Materials and methods: This descriptive-analytical study was carried out in 715 medical students in Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran 2018. Information on the frequency and pattern of social network use were collected and data were analyzed in SPSS V21.

Results: The mean age of students was 21.59±2.7 years old and 711 students (99.4%) were engaged with social networks. The daily median use of social networks was 3 hours. The most common reason for using these networks were communication with friends (40.45%). The average hours of using these networks were significantly higher in single students compared with those of married ones (P <0.001).

Conclusion: This study showed high rates of social network use among medical students. Considering the emergence of social networks in recent years and their potential risks, further researches are needed on other aspects affecting students' study and health status.

Keywords: social networks, use pattern, medical students

J Mazandaran Univ Med Sci 2019; 29 (172): 146-152 (Persian).

* **Corresponding Author: Seyed Jaber Mousavi -** Faculty of Medicine, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran (E-mail: j_mousavi@mazums.ac.ir)

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-03]

گزارش کوتاه

مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران
دوره بیست و نهم شماره ۱۷۲ اردیبهشت سال ۱۳۹۸ (۱۵۲-۱۴۶)

بررسی فراوانی و الگوی استفاده از شبکه های اجتماعی در دانشجویان پزشکی

سید جابر موسوی[۱]
پردیس شکفته[۲]
آمیندا امان الهی[۳]

چکیده

سابقه و هدف: امروزه، شبکه‌های اجتماعی به یکی از مهم‌ترین ابزارهای ارتباطی در سطح جامعه و جهان تبدیل شده‌اند. این مطالعه با هدف تعیین الگوی استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان پزشکی که مشاغل مهم و حساسی در نظام سلامت کشور به عهده خواهند داشت، انجام شد.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه توصیفی تحلیلی ۷۱۵ نفر از دانشجویان پزشکی ساری شرکت کردند .اطلاعات مرتبط با فراوانی و الگوی استفاده از شبکه‌های اجتماعی برای تمامی دانشجویان پزشکی گردآوری شد سپس داده‌ها وارد نرم‌افزار SPSS v21 شده و مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

یافته‌ها: میانگین سنی دانشجویان ۲/۷±۲۱/۵۹ سال بوده است. ۷۱۱ دانشجو (۹۹/۴ درصد) در شبکه‌های اجتماعی عضویت داشته‌اند. میانه استفاده روزانه از این شبکه‌ها ۳ ساعت بود. بیش‌ترین دلایل استفاده از این شبکه‌ها ارتباط با دوستان (۴۰/۴۵ درصد) ذکر شده است. میانگین ساعات استفاده از این شبکه‌ها به‌طور معنی‌داری در دانشجویان مجرد بیش‌تر از دانشجویان متاهل بوده است($p<۰/۰۰۱$).

استنتاج: به طور کلی نتایج این مطالعه نشان از فراوانی بالای استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان پزشکی دارد. با توجه به نوظهور بودن شبکه‌های اجتماعی و مخاطرات احتمالی استفاده بیش از حد از آن، انجام مطالعات بیش‌تر روی جنبه‌های مختلف تاثیرگذار آن بر تحصیل و سلامت دانشجویان ضروری به نظر می‌رسد.

واژه های کلیدی: شبکه های اجتماعی ، الگوی استفاده، دانشجویان پزشکی

مقدمه

شبکه‌های اجتماعی سیستم عامل‌های مبتنی بر وب هستند که با سرعت بسیار زیادی در حال گسترش در جهان می‌باشند(۱). افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی تبدیل به یک پدیده جهانی در دهه گذشته شده است و شیوه ارتباطات سنتی را تغییر داده است(۲). شبکه‌های اجتماعی گرچه در کاهش فاصله بین دوستان و خانواده‌ها کمک کرده‌اند اما اثرات منفی آن‌ها مانند قرارگرفتن در معرض مخاطرات ناخواسته، سوء استفاده، آزار و اذیت، سرقت، تهدید، دسترسی آسان به اطلاعات شخصی و طبیعت وقت‌گیر آن‌ها نباید نادیده گرفته شود(۳). جوانان

مولف مسئول: سید جابر موسوی- ساری: کیلومتر ۱۷ جاده فرح آباد، دانشکده پزشکی E-mail: j_mousavi@mazums.ac.ir
۱. استادیار، گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران
۲. دانشجوی پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران
۳. متخصص پزشکی اجتماعی، موسسه کارآفرینان آوا سلامت، تهران، ایران
تاریخ دریافت : ۱۳۹۷/۱۰/۲ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات :۱۳۹۷/۱۰/۳ تاریخ تصویب : ۱۳۹۷/۱۲/۱۳

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-03]

این سایت‌ها را بسیار بیش‌تر از نسل‌های گذشته پذیرفته‌اند، با همسالان خود ارتباط برقرار می‌کنند و زندگی اجتماعی خود را به نمایش می‌گذارند. آن‌ها در عین حال مستعد ابتلا به رفتارهای اعتیادآور به این شبکه‌ها هستند(۶-۴). اغلب آن‌هایی‌که در مکالمات مجازی مشارکت می‌کنند حتی در شرایط نامناسب هم پاسخگو می‌شوند و در نتیجه ریسک عملکرد ضعیف تحصیلی، بی‌خوابی، اضطراب، عدم تمرکز، اختلال خوردن، عادات غذایی نامناسب، خستگی بیش از حد و تعاملات اجتماعی نامناسب در آن‌ها افزایش می‌یابد(۱۰-۷). با پیدایش شبکه‌های اجتماعی، استفاده از این شبکه‌ها بخش جدایی ناپذیری از زندگی بسیاری از دانشجویان شده است که بر روی کلیه جوانب زندگی دانشجویی، از جمله میزان مطالعه و عملکرد تحصیلی آن‌ها تأثیر مستقیم داشته است(۱۲،۱۱). عوامل متعددی بر کیفیت آموزش دانشجویان تأثیر گذار است که از میان آن‌ها می‌توان به سن دانشجویان، جنسیت، سبک یادگیری و نحوه ارتباط بین استاد و دانشجویان اشاره کرد(۱۸-۱۳). از زمان ظهور شبکه‌های اجتماعی صاحب نظران متعددی از جمله Pasek و همکاران و هم‌چنین Roblyer و همکاران به مطالعه در زمینه استفاده از آن در امور آموزشی پرداخته‌اند(۲۰،۱۹). این پژوهش گران به این نتیجه رسیده‌اند که شبکه‌های اجتماعی از طریق ابزارهای اینترنتی و تفکر انتقادی گروهی، یادگیری پروژه محور گروهی و حل مسأله را تقویت می‌کنند. در مطالعه Christine و همکاران، با عنوان استفاده از رسانه‌های اجتماعی در آموزش پزشکی، به این نتیجه دست یافتند که به کارگیری شبکه‌های اجتماعی می‌تواند موجب بهبود دانش، نگرش و مهارت‌های نوشتاری شود(۲۱). داشتن برآوردی از میزان نفوذ شبکه‌های اجتماعی در میان دانشجویان و هم‌چنین آشنایی با الگوی استفاده از این شبکه‌ها جهت سیاست‌گذاری‌های آموزشی آتی، ضروری به نظر می‌رسد. علاوه بر این با توجه به بررسی متون انجام شده تا کنون مطالعه جامعی در این زمینه در رابطه با دانشجویان پزشکی ایران که وظایف حساس و خطیری در قبال حفظ سلامت جامعه بر عهده خواهند داشت، انجام نشده است. این مطالعه به بررسی فراوانی و الگوی استفاده از شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران می‌پردازد.

مواد و روش‌ها

این مطالعه از نوع توصیفی- تحلیلی بوده و جامعه آماری آن را تمامی دانشجویان پزشکی در حال تحصیل در دانشکده پزشکی ساری از دانشگاه علوم پزشکی مازندران درسال ۱۳۹۷ تشکیل می‌دهند. تعداد دانشجویان پزشکی شاغل به تحصیل در این دانشگاه ۷۲۰ دانشجو می‌باشد. ابزار گردآوری اطلاعات شامل فرم ثبت اطلاعاتی است که بر اساس بررسی متون انجام شده و نظر کارشناسی اساتید صاحب نظر در این زمینه تنظیم شده است. این فرم طی دو مرحله به صورت پایلوت به ۲۰ دانشجوی پزشکی داده شده است. اصلاحات لازم طی دو مرحله انجام شده و پایایی و روایی آن به اثبات رسیده است. بخش اول مربوط به مشخصات دموگرافیک (مانند: سن، جنسیت، وضعیت تاهل) دانشجویان می‌باشد. قسمت دوم نیز شامل سوالات مربوط به الگوی استفاده از شبکه‌های اجتماعی (مانند: نام شبکه اجتماعی دارای عضویت، مدت عضویت، میزان ساعات و دفعاتی که دانشجو در روز با این شبکه‌ها کار می‌کند و مهم‌ترین دلایل استفاده از شبکه‌های اجتماعی) می‌باشد. جهت گردآوری اطلاعات، محققین ضمن هماهنگی با معاونت محترم آموزشی در کلاس درس دانشجو حاضر شده و ضمن ارائه دقیق اهداف طرح، توضیحات لازم در خصوص محرمانه ماندن اطلاعات را به آن‌ها ارائه نمودند. سپس فرم‌ها در اختیار دانشجویان قرار داده شدند. در حین تکمیل فرم محقق پاسخ‌گوی سوالات احتمالی که دانشجویان داشتند، بوده است. در مقاطع بالاتر پزشکی که بالینی بوده و دانشجویان عمدتا در عرصه کلینیک و بیمارستان حضور دارند، محقق شخصا به

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-03]

این مراکز مراجعه نموده است. پس از تکمیل و جمع‌آوری فرم‌ها، اطلاعات به دست آمده وارد نرم‌افزار آماری SPSS ویرایش ۲۱ شد. از شاخص مرکزی میانگین و پراکندگی انحراف معیار جهت توصیف داده‌های کمی و درصد فراوانی برای توصیف داده‌های کیفی استفاده شد. جهت تحلیل آماری نتایج از آزمون‌های آماری تی مستقل، مربع کای، ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. مقادیر p کم‌تر از ۰/۰۵ معنی‌دار در نظر گرفته شد.

یافته ها و بحث

در این مطالعه در مجموع اطلاعات ۷۲۰ دانشجو گردآوری شد. ۵ فرم به علت ناقص بودن از مطالعه حذف شد. میانگین سنی دانشجویان ۲/۷ ± ۲۱/۵۹ سال (کمینه سن ۱۷ سال و بیشینه سن ۴۰ سال) و میانه سنی ۱۹ سال می‌باشد. جنسیت مؤنث در دانشجویان غالب (۵۶/۲ درصد) بوده است. ۷۱۱ دانشجوی پزشکی (۹۹/۴۴ درصد) در این شبکه‌ها عضویت داشتند و حداکثر مدت زمان عضویت ۱۲ سال بوده است. بین مدت عضویت در شبکه‌های اجتماعی بر حسب سال، میانگین و دفعات استفاده در روز با سن دانشجویان ارتباط آماری معنی‌داری مشاهده نشد(p>۰/۰۵). هر چند دفعاتی که دانشجویان مجرد در روز از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند(۰/۸۹±۲/۹۲) نسبت به دانشجویان متاهل (۰/۸۳±۲/۷۹) به‌صورت معنی‌داری بیش‌تر نبوده است (p>۰/۰۵) اما میانگین ساعات استفاده دانشجویان مجرد (۲/۰۴±۳/۱۹) از این شبکه ها در مقایسه با دانشجویان متاهل(۱/۵۷±۲/۲۴) به شکل معنی‌داری بیش‌تر است (p<۰/۰۰۱). میان شبکه‌های اجتماعی مختلف، تلگرام و اینستاگرام بیش‌ترین اعضا را دارا بوده اند. میانگین زمان استفاده از این شبکه‌ها ۲/۰۲±۳/۱۱ ساعت در روز (میانه برابر ۳) و میانگین دفعات استفاده ۰/۸۹±۲/۹ بار در روز (میانه برابر ۳) بوده است. بیش‌ترین دلایل استفاده از این شبکه‌ها در دانشجویان پزشکی به ترتیب عبارتند از: ارتباط با دوستان (۴۰/۴۵ درصد)، سرگرمی(۳۱/۹ درصد)، یادگیری و آموزش (۲۳/۶ درصد) ویافتن دوستان جدید (۴ درصد) بوده است. میانگین ساعات استفاده از این شبکه‌ها در دانشجویان پسر (۲/۹۴ ساعت) و در دانشجویان دختر (۳/۲۴ ساعت) بوده است که از نظر آماری تفاوت معنی‌داری دیده نشد (p>۰/۰۵). با این وجود میانگین دفعات استفاده از شبکه‌های اجتماعی در روز (p=۰/۰۴۹) و مدت زمان عضویت در شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان دختر به‌صورت معنی‌داری بیش‌تر (p=۰/۰۲) بوده است (جدول شماره۱).

جدول شماره ۱: میانگین ساعات استفاده، دفعات استفاده و مدت زمان عضویت در شبکه های اجتماعی در دانشجویان پزشکی

	پسر	دختر	T	سطح معنی داری
میانگین ساعات استفاده از شبکه های اجتماعی در روز	۲/۹۴ ±۲/۰۷	۳/۲۴±۱/۹۸	-۱/۹۲	۰/۲۲
میانگین دفعات استفاده از شبکه های اجتماعی در روز	۲/۸۸±۰/۹۲	۲/۹۳±۰/۸۶	-۰/۶۲	۰/۰۴۹
میانگین مدت زمان عضویت در شبکه های اجتماعی(سال)	۳/۴±۱/۸۸	۳/۷۶±۲/۲	۲/۳	۰/۰۲

نتایج مطالعه نشان داد که بیش‌ترین دلیل استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی ارتباط با دوستان بوده است. در مطالعه Pempek و همکاران (۲۰۰۹) و هم‌چنین Boyd و همکاران (۲۰۰۷) به عنوان دو مطالعه خارجی در زمینه بررسی تجربیات دانشجویان در استفاده از شبکه‌های اجتماعی و هم‌چنین مطالعات جوادنیا و همکاران (۲۰۱۳) و داستانی و همکاران (۲۰۱۵) به عنوان دو مطالعه داخلی مشخص شد که ارتباطات با دوستان مهم‌ترین دلیل استفاده دانشجویان از این شبکه‌ها بوده است، که از این لحاظ با نتایج مطالعه کنونی هم‌خوانی دارد(۲۵-۲۲). میانگین مدت زمان عضویت در شبکه‌های اجتماعی و هم‌چنین دفعات استفاده از آن به صورت معنی‌داری در دانشجویان دختر بیش از دانشجویان پسر بوده است که این تفاوت بر خلاف پژوهش Mazman و همکاران (۲۰۱۱) از نظر آماری معنی‌دار بوده است(۲۶). این موضوع می‌تواند ناشی از حساسیت‌های عاطفی بیش‌تر دختران و هم‌چنین مسائل مرتبط با دوری از خانواده و ورود به محیط جدید مانند دانشگاه و ارتباط مستقیم با جنس مخالف (در محیط فرهنگی کشور ایران) باتوجه به

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-03]

محدودیت‌های کم‌تر در فضاهای مجازی باشد(۲۷). همان‌طور که از نتایج پیداست دانشجویان متاهل کم‌تر از دانشجویان مجرد از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند که می‌تواند به دلیل مسوولیت‌های اجتماعی متاهلین باشد. دانشجوی متاهل به دلیل تعهدی که به خانواده داشته و مسوولیتی که در قبال همسر خود بر عهده دارد، از شبکه‌های اجتماعی کم‌تر استفاده می‌کند.

از نقاط قوت این مطالعه می‌توان به اندازه‌گیری فراوانی و الگوی استفاده از شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان پزشکی با حجم نمونه بالا اشاره کرد. محدودیت اصلی این مطالعه دشواری دسترسی به دانشجویان در مقاطع مختلف (با توجه به حضور در عرصه‌های گوناگون اعم از دانشکده پزشکی، بیمارستان و درمانگاه) بوده که با پیگیری مستمر مجریان طرح قابل انجام شد. بطور کلی نتایج این مطالعه نشان از استفاده بسیار زیاد از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان پزشکی دارد که با توجه به آثار و تبعات استفاده بیش از حد از این شبکه‌ها، انجام پژوهش‌های بیش‌تر بر روی سایر جنبه‌های تاثیرگذار آن بر زندگی و سلامت دانشجویان- بالاخص دانشجویان پزشکی که در آینده حافظان سلامت جامعه خواهند بود - ضروری به نظر می‌رسد.

سپاسگزاری

این مقاله حاصل پایان نامه دانشجوی پزشکی خانم پردیس شکفته تحت عنوان " بررسی فراوانی و الگوی استفاده از شبکه های اجتماعی در دانشجویان پزشکی ساری " با کد ثبت ۲۱۹۹ و کد اخلاق Ir.mazums.rec.1397.2199 می‌باشد که با حمایت معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی مازندران اجرا شده است.

References

1. Davis CHF, Deil-Amen RJ, Rios-Aguilar C, González C, Manuel S. Social Media, Higher Education, and Community Colleges: A Research Synthesis and Implications for the Study of Two-Year Institutions. Community College Journal of Research and Practice 2015; 39(5): 409-422.
2. Bargh A, McKenna KYA, Fitzsimons GM. Can You See the Real Me? Activation and Expression of the "True Self" on the Internet. Journal of Social Issues 2002; 58(1): 33-48.
3. Elison NB, Lampe C, Steinfield CW. The Benefits of Facebook “Friends:” Social Capital and College Students’ Use of Online Social Network Sites. J Computer-Mediated Communication 2007; 12(4): 1143-1168.
4. Guedes E, Egido Nardi A, Guimaras FM, Machado S, Spear King AL. Social networking, a new online addiction: a review of Facebook and other addiction disorders. J Medical Express 2016; 3(1).
5. Kuss DJ, Griffiths MD. Online social networking and addiction--a review of the psychological literature. Int J Environ Res Public Health 2011; 8(9): 3528-3552.
6. Nath K, Naskar S, Victor R. A Cross-Sectional Study on the Prevalence, Risk Factors & Illeffects of Internet Addiction Amongst The Medical Students In Silchar Medical College & Hospital, North Eastern India. Indian J Psych 2016; 58(5): S80-S80.
7. Blachnio A, Przepiorka A, Pantic I. Association between Facebook addiction, self-esteem and life satisfaction: A cross-sectional study. Computers in Human Behavior 2016; 55(Pt B): 701-705.
8. Al-Menayes JJ. Dimensions of Social Media Addiction among University Students in Kuwait. Psychology and Behavioral Sci 2015; 4(1): 23-28.

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-03]

9. Davey S, Davey A. Assessment of Smartphone Addiction in Indian Adolescents: A Mixed Method Study by Systematic-review and Meta-analysis Approach. Int J Prev Med 2014; 5(12): 1500-1511.
10. Krishnamurthy S, Chetlapalli SK. Internet addiction: Prevalence and risk factors: A cross-sectional study among college students in Bengaluru, the Silicon Valley of India. Indian J Public Health 2015; 59(2): 115-121.
11. Kshirsagar VS, Ajikumar Kulkarin S. A Study on Effects of Social Networking Sites as an Educational Tool on College Students. Int J Sci Res (IJSR) 2015; 4(1): 1814-1816.
12. Thompson LA, Dawson K, Ferdig R, Black EW, Boyer J, Coutts J, et al. The Intersection of Online Social Networking with Medical Professionalism. J Gen Intern Med 2008; 23(7): 954-957.
13. Choudhry NK, Fletcher RH, Soumerai SB. Systematic review: The relationship between clinical experience and quality of health care. Ann Int Med 2005; 142(4): 260-273.
14. Rhodes RS, Biesten TW, Ritchire WR, Malangoni MA. Continuing medical education activity and American Board of Surgery Examination Performance. J Am College Surg 2003; 196(4): 604-609.
15. Lipner R, Song H, Biester T, Rhodes R. et al., Factors That Influence General Internists' and Surgeons' Performance on Maintenance of Certification Exams. Acad Med 2011; 86(1): 53-58.
16. Ferguson E, James D, Madeley L. Factors associated with success in medical school: systematic review of the literature. BMJ 2002; 324(7343): 952-957.
17. Al Kadri HMF, AL Momary MS, Elzubair M, Magzoub ME, Almutairi A, Roberts C, et al. Exploring factors affecting undergraduate medical students' study strategies in the clinical years: a qualitative study. Adv Health Sci Educ 2011; 16(5): 553-567.
18. Yunusa MM, Wan Osman WS, Ishak NM. Teacher student relationship factor affecting motivation and academic achievement in ESL classroom. Procedia-Social and Behavioral Sciences 2011; 15: 2637-2641.
19. Pasek J, More E, Hargittai E. Facebook and Academic Performance: Reconciling a Media Sensation with Data. First Monday 2009; 14(5).
20. Roblyer MD, MacDaniel M, Webb M, Herman J. Findings on Facebook in higher education: A comparison of college faculty and student uses and perceptions of social networking site.The Internet and Higher Education 2010; 13(3): 134-140.
21. Christine CC, Flickinger TE, Chisolm MS. Social Media Use in Medical Education: A systematic Review. Acad Med 2013; 88(6): 893-901.
22. Pempek TA, Yermolayer YA, Calvert SL. College Students' Social Networking Experienceson Facebook. J Appl Develop 2009; 30: 227-238.
23. Boyd DM, Ellison NB. Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. Journal of Computer-Mediated Communication 2007; 13(1): 210-230.
24. Javadinia SA, Erfanian M, Abedini M, Bijari B. The Effects of Social Networks on Academic Achievement of Students, a Study in Birjand University of Medical Sciences. Iran J Med Educ 2012; 12(8): 598-606.
25. Dastani M, Keramati J, Poorfatemi A, Ekrami A. The reasons and motives of virtual social networks among students of Gonabad University of Medical Sciences. Caspian J Scientometr 2015; 2(2): 24-27.

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-03]

26. Mazman SG, Usluel UK. Gender Differences in Using Social Networks. Turkish Online J Educat Technol 2011; 10(2): 133-139.
27. Ehteshamzade P, Ahadi H, Enayati M, Mazaheri MM, Heidari AR. Relationship Between Extravertion, Neuroticism, Forgiveness and Islamic Coping Strategies With Happiness in College Students of Ahvaz Universities in 1387. Knowledge Res Psychol 2008; 10(38): 93-104.

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-03]